

עיתון זגלמביה זאגלעמביער צייטונג

גיליון מס' 44 ניסן תשע"ט - אפריל 2019
Zagłębie (Zaglembie) Newsletter April 2019

ארגון עולמי של יוצאי זגלמביה
Zagłębie World Organization
www.zaglembie.org
admin@zaglembie.org

טקס נטיעות ט"ו בשבט

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa Gornicza
Zawiercie
Czeladź
Sławków
Wolbrom
Chrzanów
Dańdówka
Gołonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Kromołów
Łagisza
Maczki
Milowice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Olkusz
Oświęcim
Piaski
Porąbka
Siewierz
Strzemieszyce
Trzebinia
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice

חברי יוצאי קהילות זגלמביה, בני כל הדורות.

עומדים אנו לפני חג הפסח ויום השואה, שני אירועים מכוננים בחיי העם היהודי לדורותיו. האחד מציין אירוע בן אלפי שנים, והאחר אירוע שהחל לפני 80 שנה בקירוב.

האחד המציין את ראשית חירותו של עם ישראל, והאחר את הנסיון להביא לחורבנו של העם היהודי. חג הפסח נחוג על ידי כל יהודי העולם, כל אחד במשפחתו והאחר מצוין בעיקר על ידי הקהילות השונות של יהודי העולם, כל קהילה במסגרת שלה, נוסף על שלוש או ארבע עצרות מרכזיות.

ביום א' 7.4.2019, השתתפתי בכנס של "מסדר האחוה של יהודי בנדן-סוסנוביץ" בניו יורק, אשר עמד בסיומן יום העצמאות ה-70 למדינת ישראל.

פגשתי שם בני דור ראשון, שני, שלישי ואפילו רביעי. באירוע השתתפו כ-60 איש וניכר היה הקשר העמוק ביניהם, והדאגה להמשכיות על-ידי צירוף בני דור שלישי להנהגת המסדר.

הבאתי בפניהם את החלטתנו העקרונית להקמת בית זגלמביה בישראל ואת בקשתנו לסיועם במימוש התכנית. כמו כן הדגשתי את חידוש הקשרים בין ארגוננו וחברי ארגונם בשני המסעות האחרונים תוך תקווה לחיזוקם בעתיד. נוסף על כך ציינתי בפניהם את דבר הכנת מסע נוסף לפולין בסוף יולי השנה.

נפגשתי גם עם נעמי ואנדרי אלטהולץ, השוקדים על קידום התכנית להקמת מוזיאון ליד בית העלמין בצ'לדז'. הם נמצאים בקשר שוטף עם ראש עיריית צ'לדז' (באמצעותו של ידידנו פיטר יעקובנקו) ומסרו לי שיש התקדמות בהכנת תכנית אלה. אני מקווה שביקורי זה יישא פרי ויחד עם המאמצים שמשקיעה חברתנו, רינה כהן, הקשרים אכן יתהדקו ויחד עם חברינו בניו יורק ובשאר המדינות, נוכל להביא את תכניתנו להקמת בית זגלמביה למימוש.

התכנית להקמת בית זגלמביה, מבוססת על הרעיון שהמקום יהפוך להיות מרכז לחקר תולדות יהדות זגלמביה - מרכז לימודי על יהדות זגלמביה ויהדות פולין וספריה וארכיב, שירכזו את מירב אם לא כל הספרים שנכתבו על ידי יהודים יוצאי זגלמביה ועל יהדות זגלמביה.

רבים יחשבו שמדובר בחלום, אך אני מאמין שעם נחישות ורצון, השקעת מאמצים וגיוס משאבים הרעיון יכול לקרום עור וגידים בדיוק כמו הרעיון להקמת אתר הזיכרון במבוא מודיעים, שאין כמוהו לאף קהילה אחרת.

רבים משורדי השואה יוצאי קהילות זגלמביה, תרמו מאונם, מרצם וכספם, למדינת ישראל במשך 70 שנות קיום המדינה בתחומי הביטחון, החברה, הכלכלה, התרבות והרווחה ועל כך ניתן ביטוי בעצרת הזיכרון לשואה ולגבורה אותה נקיים באתר הזיכרון במבוא מודיעים ביום ה', 2.5.2019.

אני מאחל לכולכם חג פסח שמח ונעים
דב פניני,
יו"ר ארגון קהילות זגלמביה

יד הזיכרון לקדושי זגלמביה

מסע משואה לתקומה

קדיש לזכרה. כל זאת בעזרתו האדיבה של בני. מציאת מצבה נוספת של הסבא רבא שלי אביגדור לבקוביץ שהוא גם סבא רבא של פנינה וברברה שהגיעו למסע מארה"ב.

וואו, כל-כך הרבה זיכרונות וחוויות עמוקות בזמן כל-כך קצר. גם היום אני מרגישה את ההתרגשות והאדרנלין מהמסע.

רותי רחמימוב הטיבה לנסח זאת "זה היה מסע של אהבה, התחברות בין כל כך הרבה אנשים זרים מכל העולם שידעו שהם משפחה אחת גדולה, בני דודים שלישיים, רביעים, חמישיים שמצאו אחד את השני אחרי שנים רבות הלב של כולם התפוצץ מהתרגשות".

החוויה הזו היא מיוחדת מאוד הודות לדב, רינה, דפנה, רפי, שמשון, חיים ורחל.

אתם אנשים יקרים, השקעתם זמן יקר, כדי שהחוויה הזו תהיה עוצמתית ומיוחדת במינה.

ניכר היה שהשקעתם שעות רבות של חשיבה וביצוע, כדי שהכל יהיה מתוקתק.

לא היה פרט שלא חשבתם עליו, החל מלוח הזמנים, לוגיסטיקה, בחירת החברה המלווה, התיקיות שהכנתם לנו, הכובעים, נרות הזיכרון שהבאתם במזוודות האישיות שלכם והכל עם חיוך ומאור פנים.

הכל היה מאורגן ואיכותי מכל הבחינות, החל מפגישת ההכנה ובחירת המדריך דורון שך - "דה בסט". דורון הצליח להעביר לנו מסרים שגם נרגיש ונחוש אותם.

לסיכום, המסע היה מרגש, מטלטל ומוצלח הרבה מעבר לציפיות שלי, שהיו גבוהות מראש.

יש לנו הרבה הכרת הטוב אליכם הנהלת הארגון על כך שהענקתם לנו חוויה מרגשת שלא תישכח לעולם.

אני רוצה לסיים את דבריי בקצת ציונות:

האנטישמיות שהולכת וגוברת בעולם מחזקת את הבחירה של ניצולי השואה, שהחליטו לעלות לארץ ישראל ואנחנו זכינו בכך שהורינו קיבלו החלטה זו.

במסגרת תיעוד של ניצולי שואה של קרן שפילברג ראינו את אבי ושאלו אותו מה המסר שהוא רוצה להעביר לצעירים ואלה הם דבריו:

"אני רוצה להגיד לצעירים פה, שלא רוצים לחיות בארץ ישראל, שעליהם לברך על מזלם 100 פעמים ביום, אילו היו אחד שם היו מבינים אילו השפלות עברו שם היהודים - ועודם עוברים, אז יש לנו מדינה משלנו, נברך את אלוקים שאנו פה... וכמילות השיר שאקטואליות מאד בימים אלה, אין לי ארץ אחרת גם אם אדמתי בוערת..."

מתוך דבריה של אריאלה רוזנשטיין, דור שני, בהרמת כוסית לראש השנה תשע"ט:

שמי אריאלה רוזנשטיין ואני בתו של יששכר בעריש הרשליקוביץ ז"ל וחנה הרשליקוביץ שתבדל לחיים ארוכים.

כולנו כאן בשל הקשר המאוד מיוחד לאזור זגלמביה.

אבי נולד וגדל בעיר בנדן ברחוב מזיבסקה 42 פינת זבלה.

אני כאן כדי לשתף אתכם בהתרגשות גדולה על המסע שחוונו יחד וברצון להתחקות אחרי השורשים של משפחתנו. המעמד הזה מאוד מרגש עבורי ומהווה סגירת מעגל.

הכל התחיל בארגון יוצאי זגלמביה, שנועד לשמר את זיכרון קהילת זגלמביה ולהבטיח את מורשת היהדות לדורות הבאים.

הייתי חלק מהארגון (עוד כשאבי היה בחיים), אבל לא הייתי משתתפת פעילה.

נהגתי לקרוא את העלון, לעתים רחוקות להשתתף באירועים של הארגון.

כששמעתי על הרעיון של מצעד החיים לרגל 75 שנים לחיסול הגטו.

היה לי ברור שבעלי ואני מצטרפים, הרי זהו מסע של פעם בחיים... מסע של מנצחים.

כמו שאמר הרמטכ"ל לשעבר גנץ: "כל ניצול שואה שחזר למחנות ההשמדה, חלף על פני טביעת רגלו של המוות, כל חייל בצבא ההגנה לישראל העוטה את מגן הדוד כסמל של גאווה ולא כסמל של בושה, הוא חלק מהניצחון הזה, אותו ניצחון בלתי נגמר".

גם אני - הניצולים ודור ההמשך של יוצאי זגלמביה, רצינו להיות חלק מהניצחון שאינו נגמר.

רבים מניצולי קהילה זו (כמו ניצולים מקהילות אחרות) גילו כוחות נפש אדירים, שיקמו את חייהם, עברו למקום חדש, הקימו משפחה ופיתחו קריירות מוצלחות, כן, הם המנצחים האמיתיים!!!

עם תחושת ניצחון זו יצאנו לדרך...

המסע שלנו החל ביום חמישי, כאשר ביום ראשון היה צום תשעה באב. בתשעה באב מתאבלים על חורבן בית המקדש, בתשעה באב גם תמה מסכת חיייה של קהילת בנדן.

מצד אחד עצוב כל-כך שאסון שקרה לפני אלפי שנים, חזר על עצמו בעבר הלא רחוק. מצד שני, המסע הזה, שהתחיל בתשעה באב מוכיח יותר מכל את האמרה משואה לתקומה.

כשאני חושבת על המסע הזה, עולות לי אסוציאציות רבות שחולפות כסרט נע: הטקסים המושקעים והמרגשים במיוחד, הזר בכחול לבן שבכל פעם ריגש אותי מחדש, הגשם החזק שירד בבירקנאו והיתה תחושה שאפילו השמיים בכו יחד אתנו. הטקס המכובד במקום בו נשרף בית הכנסת בבנדן,

הטקס בסוסנוביץ במגרש השילוחים שבו רעדתי מהתרגשות כששמעתי את ארגון זוסמן עד ממקור ראשון שהיה נוכח בזמן השילוחים, אומר: "הנני העני ממעש נרעש ונפחד... ושר את אלי, אלי שלא יגמר לעולם שכתבה חנה סנש.

משם צעדנו ב"מצעד החיים" לעבר תחנת הרכבת ובידינו וורדים צהובים לזכר הטלאי הצהוב.

בתחנת הרכבת כל הקבוצה שרה בעוצמה אדירה "אני מאמין" ו"גשר צר מאוד".

השירה היתה מלאת רגש. היתה תחושה שכל המקום רועד מעוצמת השירה המשותפת.

בתחנת הרכבת היה טקס שבו דורון לא ויתר ויחד שרנו את התקווה זקופים ומלאי גאווה.

לא אשכח גם את מצעד החיים בבנדן, עיר הולדתו של אבי שבו לקחו את בני משפחתי להשמדה, גם שם החזקנו וורדים צהובים לזכרם וגם שם כמו במקומות אחרים נישאה תפילת אל מלא רחמים ע"י שמשון שהעבירה בי צמרמורת.

איתור המצבה של סבתא רבתא שלי יהודית הדסה הרשליקוביץ שהיא רציית שלה הוא בכ"ז אב, שבוע אחרי שאנחנו אומרים

חוויות ממסע זיכרון לחיסול הגטאות בזגלמביה 2018

ביקור בקפה ירושלים בבנדין

מה היה כה חשוב בגליביץ עבורי? אמי אסתר לבית אורמן ז"ל, הייתה שם במחנה ריכוז (מחנה עבודה) שהיה סניף של מחנה אושוויץ. הנאצים הקימו שם מפעלי ייצור בהם הבידוד את היהודים עבודת פרך. אמי שהתה ועבדה שם במשך שלוש שנים וחצי, עד סיום המלחמה. לכן, עבורי הביקור בבית הטהרה שהפך למוזיאון יהודי, הוא סגירת מעגל.

במסגרת המסע ביקרנו גם ב"קפה ירושלים", שהיה פעם הבית של משפחת למל. אדם שילובסקי, ידיד הארגון, פתח שם בית קפה וגלריה, מקום שכל מהותו שימור זיכרון החיים היהודים בבנדין. אדם תלה במקום תמונה של סבא רבא שלי, משה וולף הרשקוביץ.

לבית הקפה הזה תרמתי שעון עם הכיתוב "קפה ירושלים" ומתחתיו גוויל של ספר תורה. במסע זה ייצרתי דבשית מעץ זית לקראת השנה החדשה ועליו כיתוב שְׁתַּחֲדֹשׁ עִלְיֵנו שָׁנָה טוֹבָה וְיִתְקַוָּה ולציידו אותו כיתוב בפולנית. אדם הציג את הדבשית במזנון לתצוגה לקראת ראש השנה.

בני הרשקוביץ

בני הרשקוביץ, דור שני, הוא יוצר ואמן יודאיקה בעץ. בני השתתף במסע שלנו בקיץ 2018 וכשחזר מהמסע, העלה על הכתב חוויות מהמסע:

חזרנו ממסע זיכרון מרגש בזגלמביה פולין - "מסע זיכרון לחיסול הגטאות בזגלמביה 2018 ועוד".

עבורי המסע היה רגשי מאוד והיה בו גם היבט אישי, משום שזכיתי לקבוע שתי מזוזות, בבנדין ובגליביץ: את המזוזה הראשונה קבעתי ב"ברמנה צוקרמנה", בית אשר לפני מלחמת העולם השנייה שימש שטיבל במתחם שהיה שייך למשפחת צוקרמן ולאחר השואה הפכו אותו לדירת מגורים. הדיירים הוסיפו חדרים ומטבח וסיידו את הקירות. לפני כמה שנים התגלו ציורי קיר של בית הכנסת על הקירות, וחברינו קרולינה ופיטר יקובנקו, אשר עוסקים בשימור המורשת המקומית בערי זגלמביה, לקחו על עצמם לשפץ ולשמר את המתחם ולהפוך אותו למקום לימוד ולמוזיאון יהודי.

לאירוע פתיחת המקום ב-2014, תרמתי שעון שעליו חרטתי את דמותו של בית הכנסת הגדול בבנדין ובית מזוזה. החלטתי לתרום לחדר נוסף באותו מתחם מזוזה עם צריכה של בית הכנסת הגדול בבנדין, אותה הבאתי איתי מהארץ למסע.

אגב, כשהסתובבתי ברחוב, במקרה עברתי ליד משקוף שרואים שיש בו שקע למזוזה, מה שמעיד שפעם היה כאן בית יהודי. בבנדין אפשר למצוא בתים רבים עם משקופים כאלה, ראיתי גם בית שבו ניסו להסתיר זאת.

את המזוזה השנייה קבעתי בעת הביקור שלנו בבית הטהרה בגליביץ, עיירה שלפני המלחמה היתה שייכת לגרמניה ובתום המלחמה עברה לפולין

כאן נמצא אחד הבניינים המפוארים שראיתי, עם ארכטקטורה מפוארת, המעידה שהקהילה היהודית בעיר הזו הייתה מאוד עשירה לצד בית הטהרה היה גם בית כנסת שנשרף בליל הבדולח.

בהתייעצות עם Karolina Jakoweńko המנהלת והאוצרת, החלטנו שאייצר בית מזוזה מחלק פרוסת עץ זית עתיק שבמקרה נשבר בצורה של מפת ארץ ישראל, ועליו צרפתי את תמונת בית הכנסת בגליביץ לאחר שקבלתי את התמונה מקרולינה. בטקס שערכנו כשביקרנו במקום, קבעתי את המזוזה ונשאתי ברכה בפני החברים הרבים שהגיעו איתנו למסע זה מהארץ ומחו"ל. במקום מפואר זה, קרולינה הקימה מוזיאון יהודי המשמר את זיכרון הקהילה היהודית במקום.

מנחם שפיגלמן, הילד ששרד והפך לחלוץ תעשיית הטלוויזיה בישראל

השנה נפרדנו ממנחם שפיגלמן, איש אשכולות, שלזכותו עומדות הצלחות רבות בתעשיית האלקטרוניקה והביטחון בישראל. בנו רפי, מספר על הדרך המדהימה שעשה מנחם, מהבונקר בגטו ועד לצמרת התעשייה האלקטרונית.

אבי, מנחם שפיגלמן נולד ב-29.10.34 כמנחם מנדל שפיגלמן בסצ'אמישיצה ויאלקה (Strzemieszyce Wielkie) בזגלמביה, להוריו בלומה ופסת. לפני המלחמה, הוריו של מנחם ניהלו מלון נופש בזאקופנה. כשהיה בן חמש פרצה מלחמת העולם השנייה, שבמהלכה הוא ומשפחתו הסתתרו במחבוא ובבונקרים בגטאות סוסנוביץ ושרודולה. את רוב שנות המלחמה, אבי וילדי המשפחה העבירו במחבוא, בפחד ובחושך, תוך שמירה על שקט מוחלט. הם לא ראו אור יום במשך חודשים רבים. רוב הזמן הם שהו בבונקר בתוך מחסן של מפעל לנעליים שבו ההורים ושאר המשפחה המורחבת עבדו כאשר הגרמנים חיסלו את שאריות הגטו, המשפחה הצליחה לברוח מהמחבוא בושרודולה ממש ברגע האחרון, אך פסת, סבי ז"ל, נהרג בזמן הבריחה. הוא נורה על-ידי אחד השמרים לעיני אבי. אירוע שצילק את נפשו לעד. שאר בני המשפחה הצליחו לברוח ליערות ולהסתתר בעליית הגג בביתה של משפחה פולנית עד לשחרור כוחות הברית ב-27 בינואר, 1945. בן 11 היה אבי, כשיצא מן המסתור עם תום המלחמה. המשפחה עברה ל-Wałbrzych ואבי שיקם את חייו. הוא הצטרף לתנועת "השומר הצעיר", שם שמע על ארץ ישראל, מדינת היהודים. כבר אז החליט שאת ביתו יקים בארץ ישראל. הוא למד הנדסת אלקטרוניקה ב-Wrocław ובוורשה וסיים שני תארים בהנדסת אלקטרוניקה. ב-8.2.1958 מנחם התחתן עם רוזה, שגולדה בוורשה וניצלה עם משפחתה כשברחו לאוזבקיסטן. הם עברו יחד ללודז' מטעמי עבודה. בפולין נולדו בניו רפי ואילן ובאפריל 1964, המשפחה עלתה לארץ והשתקעה בחולון. אבי השתלב בתעשיית האלקטרוניקה

השנה נפרדנו ממנחם שפיגלמן, איש אשכולות, שלזכותו עומדות הצלחות רבות בתעשיית האלקטרוניקה והביטחון בישראל. בנו רפי, מספר על הדרך המדהימה שעשה מנחם, מהבונקר בגטו ועד לצמרת התעשייה האלקטרונית.

אבי, מנחם שפיגלמן נולד ב-29.10.34 כמנחם מנדל שפיגלמן בסצ'אמישיצה ויאלקה (Strzemieszyce Wielkie) בזגלמביה, להוריו בלומה ופסת. לפני המלחמה, הוריו של מנחם ניהלו מלון נופש בזאקופנה. כשהיה בן חמש פרצה מלחמת העולם השנייה, שבמהלכה הוא ומשפחתו הסתתרו במחבוא ובבונקרים בגטאות סוסנוביץ ושרודולה. את רוב שנות המלחמה, אבי וילדי המשפחה העבירו במחבוא, בפחד ובחושך, תוך שמירה על שקט מוחלט. הם לא ראו אור יום במשך חודשים רבים. רוב הזמן הם שהו בבונקר בתוך מחסן של מפעל לנעליים שבו ההורים ושאר המשפחה המורחבת עבדו כאשר הגרמנים חיסלו את שאריות הגטו, המשפחה הצליחה לברוח מהמחבוא בושרודולה ממש ברגע האחרון, אך פסת, סבי ז"ל, נהרג בזמן הבריחה. הוא נורה על-ידי אחד השמרים לעיני אבי. אירוע שצילק את נפשו לעד. שאר בני המשפחה הצליחו לברוח ליערות ולהסתתר בעליית הגג בביתה של משפחה פולנית עד לשחרור כוחות הברית ב-27 בינואר, 1945. בן 11 היה אבי, כשיצא מן המסתור עם תום המלחמה. המשפחה עברה ל-Wałbrzych ואבי שיקם את חייו. הוא הצטרף לתנועת "השומר הצעיר", שם שמע על ארץ ישראל, מדינת היהודים. כבר אז החליט שאת ביתו יקים בארץ ישראל. הוא למד הנדסת אלקטרוניקה ב-Wrocław ובוורשה וסיים שני תארים בהנדסת אלקטרוניקה. ב-8.2.1958 מנחם התחתן עם רוזה, שגולדה בוורשה וניצלה עם משפחתה כשברחו לאוזבקיסטן. הם עברו יחד ללודז' מטעמי עבודה. בפולין נולדו בניו רפי ואילן ובאפריל 1964, המשפחה עלתה לארץ והשתקעה בחולון. אבי השתלב בתעשיית האלקטרוניקה

מבנדין לארץ ישראל, סיפורו המרתק של שמשון צוקרמן

אבא היה ציוני נלהב כמו אביו. הוא לא ניסה להתחמק ממחויבויות והתנדב לכל משימה למען המדינה. אבא חי כל חייו בתל אביב, היה מוכר לכולם כטוב לב, בעל עין טובה, שמח בחלקו, ובחלקם של אחרים ולכן היה אהוב על כולם. איש ישר ורגיש לזולת. איש עמל ויוצר מחונן. הוא עסק בתחביב - יצירת תמונות תלת ממדיות מעץ,

כשהדגש היה על מטבחים שזכר מבית אבא בבנדין. כך נתן ביטוי לגעגועיו, לבית ולמשפחה שאינם עוד. במשך היום עבד ובלילה ישב ויצר. עבודותיו הרבות השתתפו בתערוכות תחביב שהתקיימו בתל אביב. והרשימו את כל רואיהם.

אבי, שמשון צוקרמן, נפטר בגיל "פז" שנים. הוא השאיר אחריו אשה, שלוש בנות, נכדים ונינים רבים. יהי זכרו ברוך.

מרים נתנון, בתו של שמשון צוקרמן

יצירתו של שמשון - המטבח בבנדין

שמשון צוקרמן בונה את תל אביב (במרכז מסומן ב-x)

אבי, שמשון צוקרמן, נולד בבנדין שבפולין ב' אדר א', תרע"ג, 14.2.1913. להוריו, חיים אביגדור צוקרמן וציפורה פייגל לבית וויספלד הי"ד, נולדו שמונה ילדים: דורה-לאה, צבי-הירש, יצחק, יעקב, שמעון, מרים, שמשון ואהרון. סבו וסבתו מצד אביו היו יוסף דב ואלה צוקרמן וסבתו מצד אמו היתה שרה וויספלד. רק שלושה בנים שרדו מכל משפחת צוקרמן הענפה לאחר השואה - שמעון ששרד את מחנה ההשמדה אושוויץ ואיבד אשה ובת, ושמשון ואהרון שעלו לארץ לפני המלחמה. בספר שאבי שמשון, כתב, הוא ציין שהוא זוכר שמאז ומתמיד הפולנים תמיד הם היו אנטישמיים.

משפחת צוקרמן הייתה משפחה בעלת אמצעים, שנודעה בהכנסת אורחים, היא שמשה כתובת לכל נוצר וגם לשליחים מישראל. סבי אביגדור צוקרמן, היה בעלים של מפעל לממתקים ושוקולד ופעיל בתנועת המזרחי. אבי שמשון למד בבית ספר של המזרחי, שם למד גם עברית. בשנת 1930 הוא נסע מטעם ארגון הנוער המזרחי להכשרה לקראת עלייה לארץ.

במאי שנת 1933 הגיע שמשון לנמל יפו עם שתי מזוודות גדולות וכבודות ומזוודה אחת קטנה. אבא מזכיר בספרו את הזוג סלה ופישל קילשטוק שהגיעו אתו מבנדין באנייה לארץ ו"אימצו" אותו. בכך הקלו עליו את תקופת ההתאקלמות בתל אביב. אני זוכרת שכשהייתי ילדה קטנה באנו לבקר אותם בביתם בתל אביב.

למרות שאבא היה ילד "שוקולד" הוא עבד בבניין, בקטיף בפרדס ובנגרייה ובכל מה שנדרש באותה עת. בשנת 1934, הגיע לארץ ישראל גם אחיו הצעיר אהרון ואבי לקח אותו תחת חסותו ודאג לו. בתקופת המאורעות בשנת 1936, אבא היה פעיל במחתרת, השתתף בשמירות מפני פורעים ערבים והגן על גבולות תל אביב הקטנה.

בשנת 1938, כשהוא בן 25, אבי חזר לפולין כשהוריו ביקשו לשדך לו את בת דודתו מבנדין, אסתר-רחל קזימירסקי. הזוג נישא בבנדין, אך כדי שאבי לא יצטרך לשרת בצבא הפולני, הוא חוזר לארץ לאחר תלאות רבות בשנת 1939, בהבטחה שאשתו תגיע אחריו כשיתאפשר לה, אך אז פרצה מלחמת העולם השנייה. בתום המלחמה שמשון מגלה את גודל הטרגדיה. מכל משפחתו הגדולה נותרו שלושה בנים, הוא ואחיו אהרון ושמעון ששרד לבדו את אושוויץ. גם אשתו הטריה אסתר-רחל הי"ד, בין הנספים ולשמשון ואהרון לא נותר אלא לשבת שבעה יחד.

פוח פרק חדש

בחודש מארס 1946, שמשון התחתן עם שרה לבית צנגר ופתח פרק חדש בחייו.

לאחר ההכרזה על הקמת המדינה, בחודש מאי 1948, אבי התגייס לצבא והשתתף במלחמת השחרור. הוא לחם כרגם בגדוד 92 של חטיבת עווד, יחד עם המרגמה שלו נלחם בעוז בכל הגליל העליון והתחתון. מצפת ועד דן דפנה וגם בנגב.

דברים לזכרה של חיה גורפינקל ז"ל

משפחת גורפינקל המורחבת, ביום הולדת 100 לחיה ז"ל

אחיה של סבתא יוסף, סיפר: "אנחנו היינו באושוויץ, אבל חיה (שלא היתה במחנה) סבלה יותר מכולנו".

היא שוחררה בשנת 1945 ממחנה לודוויגסדורף על-ידי הצבא האדום. פגשה את שני אחיה הנותרים ויחדיו הם חיו במחנות עקורים על אדמת אירופה במשך כמה שנים. באותה תקופה, תוך נסיונם להתפרנס, נתפסו במסחר לא חוקי, סבתא לקחה על עצמה את האשמה וכאילו לא די במה שעברה, היא נאסרה וישבה מספר חודשים בכלא הגרמני. בשנת 1949 עלו שלושתם לארץ, סבתא פגשה את סבא נחמן גורפינקל, גם הוא מהניצולים יוצאי בנדין, והם הקימו משפחה בתל אביב וזכו לשתי בנות: שושנה שנקראה על שם רייזל, אמה של סבתא חיה, ויוכבד, על שם אמו של סבא נחמן. מהן נולדו להם 10 נכדים ונינים רבים.

יצחק, בנו של אברהם, לא הוקרב לעולה, אך מעולם לא עזב את המזבח. הוא נותר עקוד כל חייו על גבי המזבח ולכן דרשו חז"ל "אפרו של יצחק צבור על המזבח".

דומה לי שגם סבתא כה, כמו יצחק. כיצד נמשכו חייה? סבתא נותרה לחיים אך אפרה נותר צבור על המזבח לפני ה', מעולם לא ירדה מעל גבי המזבח.

יעידו על כך שנותיה האחרונות, דמדומי חייה, בשנים אלו ראינו את סבתא חוזרת אל מקום העקידה, עולם ממש-דמיוני בו קיימים בערבוביה ביידיש, בעברית ובפולנית: גויים ומכות, מסדרים, חיילים וכלבים. יחד עם יהודים של בית כנסת, שירי שבת וחג, וברכות. העולם שבו נותרה גם לאחר 70 שנה.

זכות אדירה זו של סבתא מקנה לה מקום תחת כסא הכבוד שם בוודאי תפגוש את בני עירה, את בני משפחתה, את הוריה את אחיה ואת סבא נחמן שלצידו נטמנה כאן בארץ ישראל.

היא זכרה ברוך.

שושנה שיף ויוכבד רוגוז'ניסקי, בנותיה של חיה גורפינקל

בחודש חשוון תשע"ט (אוקטובר 2019) הלכה לעולמה אמנו, חיה גורפינקל ילידת בנדין. לזכרה, אני מביאות חלק מהדברים שנאמרו על קברה.

סבתא חיה נולדה להוריה משה ורייזל גיטלר בבנדין לפני למעלה מ-102 שנים בקיץ תרע"ו (1916) בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה. היא גדלה בבית דתי שהשתייך לחסידות וולבוז'ה ובבגרותה עבדה בעסק המשפחתי בתחום התפירה והבדים. סבתי חוותה את מוראות השואה בצורה הקשה ביותר, אך סיפרה על כך מעט מאוד. היא הזכירה את הימים הראשונים של הכיבוש הנאצי, שריפת בית הכנסת הגדול בעיה, כשעשרות יהודים נעולים בתוכו במוצאי שבת של חודש אלול. אך כרבים מבני דורה, העדיפה לשתוק.

ובכל זאת נוכל לספר בראשי פרקים על שחותה, ראשית בשנים של עבודות כפייה בתפירת מדים בגטו במפעל של מיכאץ - עבודה שהצילה את חייה וחיי יהודים נוספים.

כאשר אחיה הבכור הרשל, נעצר על-ידי הגסטפו, סבתא, תוך כדי סיכון חייה, הלכה יום יום למשרד הגסטפו לנסות לדרוש בשלומו ולשחררו, לבסוף הוא שוחרר אך נפטר בגטו. גם אביה משה, נפטר בגטו וסבתא, במסירות נפש, דאגה להבאתו לקבורה ראויה.

סבתא נותרה בגטו עד ימיו האחרונים, ומשם נשלחה למחנות עבודה שונים בהם עבדה בתנאים תת אנושיים. כשנתבקשה לציין את שמות המחנות בהם שהתה היא ציינה רק שניים: קלטנדורף kletendorf ו-לודוויגסדורף ludwigsdorf, ואמרה: "הייתי ב-13 מחנות אבל ממילא איש לא יאמין".

במשך תקופה עבדה בכפייה במפעל לייצור פצצות. העיסוק באבקה הצהובה של חומר הנפץ, כאשר לעובדות לא סופקה כל הגנה, גרם לסבל נורא עליו קראנו בספר "המוות בצהוב", מעטות מהנשים שרדו את העבודה הזו, את סבתא הוא הותיר צהובת עור למשך שנים עם פגיעה חמורה בשיניה ובשערות ראשה.

הכוח הנשי - זגלמביה

קבוצת הווסטאפ "הכח הנשי - Zaglembia", נפתחה לפני מספר חודשים, כיוזמה של חברות הארגון שהתחברו יחד במהלך המסע לפולין בקיץ האחרון וביקשו לשמר את החברות. תוך זמן קצר השורות התרחבו וחברות הקבוצה הזמינו את כל בנות הארגון להצטרף. מפגש ראשון ומרגש של חברות הקבוצה התקיים בחודש מארס בבית הקפה "קפה קפה" בפתח-תקווה בהשתתפות נציגות מדור ראשון, שני ושלישי. אנו מזמינות את כולכן להצטרף אלינו.

לפרטים ולהצטרפות לקבוצה:

בת-חן בן-עמי סונין: batchen4@gmail.com

ניגון מבית אבא

תודה לחברת הארגון חדוה גיל, שהעבירה לנו בשיר בפולנית מאת משורר פולני ידוע - JULIAN TUWIM

תקציר השיר בתרגומה של חדוה גיל: "השיר מספר על אברהם וסרשטיין מבנדין, שהיה מנגן בכינור בחתונות ובשמחות. היה לו בן, יענקל, שובב, ואברהם אמר לו שילמד לנגן, כי כשיהודי יודע לנגן, הוא ישרוד! יענקל למד, ניגן אחר כך בוורשה ולבסוף הגיע לניו יורק, שמו JOHN WATERSTON, והוא מרוויח 500 דולר ליום בבית הקפה הכי טוב, ומלמד את בנו לנגן בכינור"

Miasteczko Będzin w Polsce jest i rynek w tej mieścinie,
Na rynku znany łobuz był Jankielek Wasserstein.

A ojciec jego grajkem był, na ślubach grał w Będzinie!
zwał się Abram Wasserstein - i wszystko było fajne.

Gdy Jankiel miał szesnaście lat, rzekł tata: „Buty włóż,
Weź skrzypce, synku, i jedź w świat! Ja stary jestem już.
Jak tylko Żydek umie grać, to w świecie on nie zginie,
Pamiętaj, kto ci skrzypce dał i co twój tata grał”.

Dźwięki starej piosenki,

Pójdą za tobą w ślad,

Skrzypki weźmiesz do ręki,

Zagrasz pieśń z dawnych lat.

Czy to Rotszyld, czy to ja,

Każdy Żyd łyżę w oczach ma,

Gdy się tę smętną piosnkę gra.

Oj, bardzo ciężkie były dni na Muranowie w kinie

I w barze na Tłomackim źle, choć trochę lepiej żył.

Aż wreszcie, gdy w „Oazie” grał, zapomniał o Będzinie!
zwał się już Wodnicki Jan, jazzbandu mistrzem był.

Lecz często Jankiel budził się, czy shimmy grał czy blues,

I w skrzypkach słyszał drżący głos, ten głos co w przeszłość niósł.

„Jak tylko Żydek umie grać, to w świecie on nie zginie.

Pamiętaj, kto ci skrzypce dał i co twój tata grał.”

Gdy po będzińskim rynku szedł Abrama pogrzeb czarny,

Przybijał do niujorskich wód wspaniałą Cunard-Line.

Dolarów pięćset dziennie ma w największej dziś kawiarni

Charlestonea król, John Waterstone, nie Jankiel Wasserstein.

I żonę ma, i synka ma - i stare skrzypce swe, Synkowi często na nich gra i szepce: „Nie bój się!

Jak tylko Żydek umie grać, to w świecie on nie zginie,
Te same skrzypce będziesz miał i swoim dzieciom grał”.

דב פניני, יו"ר הארגון, נשא דברים ותברינו בנימין רוזנדל ורינה כהן, נטעו עץ שקד לזכרה של הנזירה - האם תרזה יאנינה קירוצ'ינסקה, חסידת אומות עולם, אשר הצילה והסתירה יהודים במנזר בזמן המלחמה.

זה היה מפגש מרגש של חברים ותיקים וחדשים, עם כיבוד בשפע והפעלה לילדים ולסיום כמובן, שתלו הילדים "אמנון ותמר" לאחר שאבי אסתרון הכין להם גומות.

על הכנת הטקס והנחייתו, אנו מודים לשגית יוגב, שמשון ישרביץ, רינה כהן, בת חן וגילי בן עמי, ארנון זוסמן ואלעד לב-רן ומודים לכל החברים שהגיעו. מצפים לכם גם בשנה הבאה!

כמידי שנה קיימנו גם השנה, את טקס נטיעות ט"ו בשבט המסורתי, באתר הזיכרון ביער מודיעין, ביום שישי 18.1.2019.

השנה זכינו לחגוג את ט"ו בשבט במזג אויר מצוין, באווירה נהדרת עם ילדי הדור השלישי והרביעי ועם ילדי כיתה ב' מבית ספר "קשת" במודיעין וכמובן, עם זקן החברים - יצחק טורנר - שכולנו מאחלים לו הרבה בריאות, כוח להמשיך בפעילויות שלו ונחת ממשפחתו.

כיבדו אותנו בנוכחותם החברים נעמי ואנדריי אלטהולץ מארה"ב, שזאת היתה עבורם חוויה מיוחדת.

סדנת חקר שורשי משפחה בהנחיית חיים דקל ודני רקוטש

הספרה הרשומה על כל דמות מבטאת 'שם משפחה': (1 = שם משפחת האב, 2 = שם משפחת האם, 3 = שם משפחת הסבתא מצד האב, 4 = שם משפחת הסבתא מצד האם. וכך הלאה) הסכמה מראה כמה שמות משפחה רלוונטיים לנושא החקר ארבעה דורות לאחור (16).

חלק מתוצרי הסדנה הם חיבורים מיוחדים של ענפי משפחה ש'איבדו' את האחד את האחר. כבר חווינו כמה.

נעדכן בנושא זה בעיקר בדף הפייסבוק של קבוצת 'דור שני ושלישי ליוצאי זגלמביה'. אתם מוזמנים להיכנס לבקר בקובצה ולהתעדכן.

חיים דקל ודני רקוטש

בחודש מרץ האחרון השקנו סדנה דו-שבועית לנושא חקר שורשי המשפחה.

הסדנה מתקיימת במשרדי הארגון בתל-אביב, ונשענת מלבד המשרד, גם על מסך טלוויזיה גדול ושמונה מחשבים ניידים, שהתקבלו כתרומה מחברת אמדוקס, ועל כך שלוחה להם תודה.

דני רקוטש ואנוכי, עוסקים כבר מספר שנים הן בחקר משפחותינו והן בסיוע לאחרים בנושא. הסדנה מבטאת את רצוננו לחלוק את הידע והניסיון שצברנו עם בעלי עניין נוספים. מרביתנו, בני 'הדור השני', הדחקנו במשך שנים רבות את הנושא. ההורים במקרים רבים לא שיתפו, ועם פטירתם נותרו רבים מאתנו עם 'חור שחור' באשר לעברם. הסדנה אמורה לספק כלים לחקר ולתיעוד של ההיסטוריה המשפחתית, ואנחנו מקווים שבמהלך התקופה בה תתקיים הסדנה, יגיעו כל משתתפינו להישגים בנושא.

בחרנו לשתף אתכם בשקופית אחת ממצגת הפתיחה לסדנה: השקופית הזו מבטאת מספר תובנות משמעותיות בנושא. נדגיש שתיים.

הדמות, בבסיסה של סכמת העץ, מבטאת "בן דור שני אופייני": טווח השנים הרשום לצידה של הדמות מבטא את טווח שנות הלידה. באופן דומה מבוטא דור ההורים, דור הסבים וכך הלאה. ארבע דורות אחורנית ואנחנו ב'אזור' שנת 1820.

נשף חנוכה

ביום שני 3.12.2018, חגגנו את נשף חנוכה המסורתי, באולם "מנהטן" ברמת גן, עם מלצרים מזמרים.

השנה נשף החנוכה היה גם מפגש מרגש מאוד של החברים שחזרו בקיץ האחרון מהמסע בפולין וחברים שהשתתפו במסעות קודמים לפולין.

לאחר שהתיישבנו סביב השולחנות, פתח דב פניני יושב ראש הארגון את האירוע וברך את המשתתפים.

להדלקת הנרות התכבדו בני הדור הראשון - יצחק טורנר, משה פיבלוביץ, פלה טריימן ורינה רייך ביחד עם שמשון ישיביץ.

השנה, תודות לשמשון ישיביץ, התחדשנו בחנוכייה חדשה של הארגון שבנויה כסמל הארגון.

את הערב הנחתה דפנה אלדר-גולן. אריאלה רוזנשטיין, סיפרה לנו על חנוכה ומשמעותיות החג.

ארנון זוסמן סיפר את סיפור חייו כילד ישראלי שביחד עם הוריו ואחותו היו בביקור משפחתי בזגלמביה, כאשר המלחמה פרצה. בנושאי דרכון של "פלשתינה" הם הוחלפו בגרמנים הטמפלרים והוחזרו לארץ לאחר תלאות רבות.

רינה רייך, אלמנתו של יוסף רייך ז"ל מבנדין הודתה לארגון שמקבל ומחבק אותה כחברה בארגון.

יצחק טורנר ושמשון ישיביץ מדליקים נר

כנציגת הדור השלישי דיברה בת חן בן עמי, אשר עובדת ב"עמותת אביב לניצולי שואה" שעוזרת לניצולי השואה במיצוי זכויותיהם בארץ ובעולם ללא כל תשלום.

אלי שלו, סיפר על קבוצת "דור שני ושלישי ליוצאי זגלמביה" בפייסבוק אותה הוא הקים ומנהל וכיצד חברים מצאו בני משפחה שלא ידעו עליהם ועוד מיני ניסים.

יוסף סקוצ'ילס שהגיע מארה"ב עם אשתו אמירה לביקור משפחתי, סיפר את סיפורו של אימו פרינה.

נציג נוסף מהדור השלישי שהגיע בהפתעה לאירוע הוא יונה מוזס, נכדו של ארנו לוסטיגר מבנדין. ארנו היה בן דוד של אהרון זאן מארי לוסטיגר שהיה הארכיבישוף של פריז. לסיום,

הוגשה ארוחת הערב החגיגית בליווי מוסיקלי, כאשר המלצרים והמלצריות שרו והנעימו לנו את האווירה, היו גם ריקודים והעיקה, נהנינו מאוד!

רחל בכס, צילום: ראובן קסטרו

משה פיבלוביץ ובנו מוטי פלג מדליקים נר

דור ראשון ודור שני מדליקים יחד נר חנוכה

והגדת לבנך... חוגגים ונזכרים בליל הסדר בבית אבא בזגלמביה

יצחק טורנה, דור ראשון ומוותיקי הנהלת הארגון, סיפר כיצד נערכה המשפחה בבנדן לקראת חג הפסח ואיזו שמחה היתה לילדים, כשהלכו עם ההורים לסנדלה, להזמין נעלים לקראת החג - כמוכן במידה אחת גדולה יותר, כדי שהנעליים יתאימו גם לשנה הבאה.

ארנון זוסמן, מצעירי דור ראשון בארגון, סיפר שנולד בארץ בשנת 1938 ובגיל שנה וחצי נסע עם הוריו לבקר את משפחתה של אמו בסוסנוביץ וזבייצ'ה, אך אז מלחמת העולם השנייה פרצה והם לא יכלו עוד לחזור לביתם בארץ ישראל. הם הועברו עם משפחם לגטו ורק בנובמבר 1942, הצליחו לחזור לארץ הודות לדרכונים של "פלשתינה", שהיו ברשותם. המשפחה הגיעה באגייה לעתלית בדיוק ביום הולדתו של ארנון, ב- 13 בנובמבר. ארנון סיפר שבלייל הסדר הראשון שחגגו בארץ, אמו בכתה כל הערב, מצער על משפחתה שנותרה מאחור.

עירית טלמון דור שני, שנבצר ממנה להגיע, כתבה ושלחה לנו את סיפורו של אביה צבי צוה, דור ראשון, על החגיגה המשפחתית של חג הפסח בבנדן, כשאב המלחמה לבוש בגלימה מיוחדת וחובש כובע מוגבה ומיוחד, עטוף בבד מבריק. גם עמוס שמולביץ דור שני, נזכר בהתרגשות בסיפוריו של אביו היקר, יהושע שמולביץ ז"ל מבנדן, על חגיגת הפסח בבית אביו. את הערב סיים אבי רוזנר, בסיפורים פיקנטיים על חגיגות ליל הסדר אצל דודתו סלה במגדיאל.

תודה רבה לצוות שיזם וארגן את הערב - אריאלה רוזנשטיין ועינת רוזנר, למזכירת הארגון רחל בבס שליוותה, סייעה ותמכה, למנחים אבי רוזנר ובת-חן בן-עמי סונין ולדב פניני יו"ר הנהלת הארגון.

האירוע המסורתי של ארגון יוצאי זגלמביה, "הרמת כוסית לכבוד חג הפסח", התקיים השנה ביום שני, 1.4.2019, במפגש דורות מרגש. גם השנה היה האולם בבית ציוני אמריקה מלא עד אפס מקום, ובאווירה משפחתית מאחדת, הרמנו כוסית לחיים לקראת חג, סיפרנו ונזכרנו בליל הסדר בבית אבא בזגלמביה.

את האירוע פתח דב פניני, יו"ר הארגון, שברך את המשתתפים וסקר את פעילות הארגון בשנה האחרונה: המסע הגדול לזגלמביה, הרמת כוסית לראש השנה, טקס ט"ו בשבט ונטיעות באתר ההנצחה סמוך למודיעין, פעילויות קפה זגלמביה ועוד. פניני סיפר גם כי הנהלת הארגון החליטה לפעול להקמת בית זגלמביה בישראל וכי הוא מתכוון להעלות את הנושא ולבקש סיוע, במפגש של יוצאי בנדן וסוסנוביץ בארה"ב, בו הוא אמור להשתתף. לסיום, אמר פניני כי הנהלת הארגון פועלת לשילוב של כוחות חדשים מקרב הדור שני והשלישי, בפעילות הארגון. בהנחיית אבי רוזנר דור שני ובת-חן בן-עמי סונין, דור שלישי ובהשתתפות חברי הארגון שסיפרו ונזכרו בפסח בבית ההורים בזגלמביה.

מוטי פלג דור שני, שיתף את הנוכחים בסיפורו של אביו משה פיבלוביץ כיצד חגגה המשפחה פסח בסוסנוביץ, טובי חביב, דור שני, ריגשה את כולם בסיפורים שאותם רשמה בכישרון רב, מפי אמה, חיה(הלה) קוז'וך לבית איזמן בדומברובה גורניצה(ראו בעמוד הבא). פלה טריימן, לבית יחסון, דור ראשון, סיפרה על חגיגות הפסח בבית הוריה בזבייצ'ה, היא תיארה את האווירה המיוחדת, השמחה של הילדים וגם העבודה הקשה של אמה בהכנת הקרפיון לארוחת החג. פלה סיפרה שלאחר פרוץ המלחמה, אי אפשר היה להשיג מצות ובמקום מצות אמה הכינה מאכלים טעימים מאוד מתפוחי אדמה, את הגפילטע פיש בפסח היא הכינה מחתיכת בשר קטנה שאביה של פלה הצליח להשיג וזה היה לדבריה, הגפילטע פיש הטעים ביותר שאכלה בחייה.

פסח בדומברובה גורניצה'

סיפורה: חיה (הלה) קוז'וך לבית איזנמן, ילידת דומברובה גורניצה'
שיכתבה וקראה בהרמת כוסית לפסח: טובי (קוז'וך) חביב

הפסח בביתה שלה. גם לא צרפנו בני משפחה ואפילו לא סבתות וסבים. אינני זוכרת אורחים.

אמי נשאה בְּנֵטְל ההכנות לחג. נפשה לא הייתה מרה, לא התלוננה, ייתכן ואפילו הייתה מאושרת. אני זוכרת אותה עומדת במטבח, סינר ארוך מְכֻסָּה בְּגָדָה, והיא מערימה סיר על סיר ומכניסה לתוך קופסת קרטון כדי להסתירם מעיני כל, בל ישתמשו בהם במהלך הפסח.

הכלים של פסח הוחבאו בתוך קרטונים בבודם, ויד אדם לא נגעה בהם במהלך השנה.

היו שלושה סטים שונים: סט בשרי, סט חלבי וסט לא חלבי ולא בשרי - פְּרָוּה.

למשפחות עניות העמידו במגרש שליד בית הכנסת חבית-פח מלאה במים ותחתיה מדורת פחמים. הסירים והמחבתות ושאר כלים כמו תרודה, מצקת וסכו"ם הוכנסו למים רותחים, אח"כ הוטבלו במים קרים והיו לְכֻשְׁרִים.

בטרם כניסת החג היה אבא מסתובב בבית ואוסף שאריות חמץ (שאמא הייתה משאירה בְּמִכְנֵן) ומוכר את קְרָעֵי הלחם לגויים. מאותו הרגע חברינו הפולנים לא נכנסו לקורתנו עד לצאת החג.

לאחר שלבשנו את בגדי החג נאסרה עלינו היציאה מהבית כדי לשמור על צחור ולובן השמלה מפני אֶגְלֵי הפחם שהתעופפו באוויר, כי בשבתות כשהלכנו רגלית לבנד'ין לבקר את סבא וסבתא (מצד אמא) הייתה שמלתי מתמלאת בכוכבים שחורים על פני רקיע השמלה הלבנה.

בערב פסח לקח אבי את אחי והלכו לבית הכנסת, מרחק הליכה סביר. שניהם לבשו עליונית לבנה שהגיעה עד לברכיים. (דומה לעליונית שלובשות היום אחיות בקופת חולים). עם שובם מבית הכנסת היינו יושבים סביב השולחן, מקומו של אבא היה קבוע. כיסאו עמד תמיד בראש השולחן, אף אחד לא העלה בדעתו לשבת על כיסא זה גם בימי חול. ואם הגיע אורח לביתנו, אנחנו הילדים לא אפשרנו לו לשבת על כיסאו של אבא, כיסא כבודו, כיסא מקודש שייך אך ורק לאבא.

הוכרחנו (הילדים) להסב לשולחן, לא העזנו להמרות פי הורנו ולא הרמנו את ישבנו מעל הכיסא גם אם היינו צריכים לשירותים, התאפקנו. בתחילת הסדר עת החל אבא בקריאת ההגדה נשמעו קולות שירה, אח"כ רשרושים, צחקוקים ולאט לאט חלקינו נרדמנו. התעוררנו בטבילת הזרת ביין לקול קריאתו: דם, צפרדע, כינים...

במהלך החג נהגו הפולנים האנטישמיים (תוספת אוטומטית

דומברובה גורניצה' הייתה עבורי עיר, אני יודעת שהיום מכנים אותה עיירה.

שער ברזל גדול ניצב בכניסה למתחם ביתנו שברחוב הראשי אוקשיי מספר 16 (מאוחר יותר עברנו לאוקשיי 27). בקומת הקרקע כמה בתי מסחה, האחד לנְפָחוֹת ופְרָזוֹל, השני לְמִמְכָּר עוֹרוֹת והשלישי הוא המכולת השכונתית של סבא. בקרן הבית היה גם בית קפה קטן.

בקומה הראשונה גרו סבא וסבתא (מצד אבא) עם ילדיהם שטרם נישאו, בדירה מולם מְתֻפָּרָה של חולצות של משפ' פומוצניקי, בקומה השנייה גרנו אנחנו, אבא אמא וחמשת הילדים, ועוד כמה משפחות פולניות.

בבקררים הִתְרוֹעְעֵנו בבית הספר בין ילדים פולנים ולמדנו יחד באותה כיתה. אחר הצהרים קְטֻשְׁאָר הילדים היו משחקים במתחם שלפני הבית, היינו ילדי היהודים מחויבים ללכת ל"בית יעקב" ללמוד יידיש ואת לשון הקודש (תורה).

אל תתפסוני בתאריכים, אינני יודעת לשים את האצבע על מתי ואיך הבנתי מהי אנטישמיות.

אבא כנראה הקדים לזהות אותה. עוד בטרם המלחמה דרש מאמא "שְׁחָקוּ הילדים ביניהם", אבל אנחנו שיחקנו עם הילדים הפולנים, באים היינו לבתיהם והם לביתנו.

כחודש לקראת פסח הורגשה תכונה מיוחדת בדומברובה גורניצה'. התרוממות רוח, אווירה מיסטית, הֶאֱמִינוּ, זו לא קלישאה. זה קונה זה מוכה זה סוחב זה מעביר מצרכי חג, עגלות עם סירים להכשרה חִרְקָשׁוּ ונגררו, רחוב השוק גֶעֶשׁ וְרָגֵשׁ.

אבי - שקט לא ידע. מדוע לא מצא מרגוע לנפשו אני יכולה רק לשער. סביר להניח שאת פרנסת המשפחה נשא על עצמו ובעצמו. לא ידענו מחסו, אך גם לא היינו מן המשפחות העשירות בעיה. פעמיים בשנה היה אבא לוקח את חמשתנו לקנות נעליים, לקראת ראש השנה ולפני פסח. תמיד נקנו נעליים או ערדליים מעור מיוחד שמגן מפני הקור, מחירן היה גבוה, ומידתן מעט גדולה על מידתנו כדי שיהיו טובות גם כשכפות רגלינו יִתְאָרְכוּ.

נוהג היה לנו לחגוג שני ערבי חג, שתי סעודות פסח: היה סדר ראשון ולמחרת סדר שני. פעמיים נקראו ההגדות מתחילתן עד סופן על פי העברית שלמדנו בבית יעקב. (תנועת a נקראה אז o).

צבע המפה היה תמיד לבן.

בערבי פסח לא איחדנו משפחות. כל משפחה ערכה את סדר

חיה (הלה) קוז'וך והנכדים

שהוא מוגף, מסירה את השרוך שכיוץ את הווילון לאחר רחיצתו, ופותחת את הווילון כמניפה וכך אוטמת את המראה מבחוץ לבפנים ומבפנים החוצה.

מאז אינני זוכרת.

אינני זוכרת את ליל הסדר אחרי המלחמה, אינני זוכרת את לילות הסדר כשעלינו ארצה.

אינני זוכרת.

אם כך אזכיר לך אני בתך:

את הגדת הפסח קראנו וזימרנו עם דודה מרים ודוד חיים (אחותו של אבא שלי, אבי ילדיך). התכנסנו ליומיים (כולל לינה) לסירוגין, שנה ברחוב סוקולוב בחולון ושנה באבן גבירול בתל אביב. (דוידל"ה היה אז בצבא או בקיבוץ). ואף אחד לא ידע שרחל בת דודתי ואני התחבאנו בחדר אמבטיה ולבשנו על עצמו חלוקי בית/ רחצה גדולים ושאר אביזרים והיינו לאברהם אבינו ולמִשֶׁה רַבְּנוּ וגם לאלהיה הנביא.

של אמא שלי) לדפוק בדלת ולבקש מצה. נתנו להם, הם אכלו אותה בחוץ.

בטרם המלחמה, אני זוכרת שאבא היה פותח את דלת הכניסה לאלהיה הנביא בתום קריאת ההגדה, עיננו היו נשואות לדלת, ותמיד היה נדמה כאילו היין בכוסו של אליהו נע גלים גלים, שתה אליהו והמשיך בדרכו לבקר אצל משפחה אחרת.

בזמן המלחמה לא נפתחה הדלת. הפולנים צבאו על דלתות הבתים ואם נפתחה דלת כלשהי היו פורצים לתוך הבית, דוחפים כבש עב בשה, בוזזים כל מה שהיה על השולחן, שוברים, מכים, פוגרום ליל פסח. מאז לא נפתחו עוד הדלתות לאלהיה הנביא.

אני זוכרת מעט לאחר שפרצה המלחמה, היינו עוד בבית, בטרם נלקחנו למחנות. בהתקרב החג היו אלו ימי חרדה, שמא יתאכזרו אלינו הפולנים ויקרה משהו.

אבא כבר לא הלך לבית הכנסת. הסתגרנו עם כניסת החג כשבלול בקונכייה. אמא הייתה עוברת מחלון לחלון, מוודאת

ארגון צולמי של יוצאי פלמ"חיה מאת לכל חבריו לכל בית ישראל

חג פסח שמח

קפה זגלמביה

לאחרונה חידשנו את מפגשי "קפה זגלמביה". ביום חמישי, 21.2.2019, התקיימה הרצאה מרתקת של שמואל טל, חבר הארגון. ההרצאה התחילה ב"נקמת היהודים בנאצים" - סיפור מרתק של לוחמים וניצולים שהחובה לנקום דחתה אצלם כל דבר אחר והמשיכה בסיפורם של "יהודים בצמרת שירות הבטחון הפולני הקומוניסטי בין השנים 1944 - 1956".

שמואל טל. הרצאה בקפה זגלמביה

פיטר קובנקו. "למי שייכת הסטוריה של יהדות זגלמביה"

שימור המורשת היהודית בזגלמביה

עשרות מחברי הארגון, השתתפו בהרצאתו המרתקת של פיטר יקובנקו, "למי שייכת ההיסטוריה של יהודי זגלמביה", על פרויקט שימור המורשת המקומית: בין זכרון לאחריות, שהתקיימה בבית התפוצות, ביום שני, 18.2.2019, במסגרת סדרת המפגשים "1918-2018, יהודים בפולין, תמונות, חיים וזיכרון", בעריכת רבקה אדרת, דור שני להורים מבנדין. פיטר ורעייתו קרולינה (אשר נבצר ממנה להגיע למפגש), פועלים לשימור המורשת היהודית בערי זגלמביה - שימור "ברמה צוקרמנה" בבנדין, שימור בית הטהרה בגלייבץ והקמת מוזיאון למורשת יהודית במקום ועוד.

הארגון העולמי של יהודי זגלמביה מתכבד להזמין ל-

עצרת זיכרון לשואה ולגבורה וטקס התייחדות עם קדושי זגלמביה ובסימן תרומתם של יוצאי זגלמביה לתקומת מדינת ישראל

ביד הזכרון שביער מודיעין (ליד הישוב מבוא מודיעים)

ביום חמישי כ"ז ניסן התשע"ט

2 במאי 2019 בשעה 17:00

התכנסות החל משעה 16:00

ישאו דברים

מר דב פניני - יושב ראש הארגון

פרופ' גדעון גרייף - הסטוריון וחוקר שואה

בת חן בן-עמי סובין - נציגת הדור השלישי

תפילת אזכרה

החזן חיים גרינשטיין

תכנית אמנותית

יאיר קליינר וחבורת הזמר

יוצאי זגלמביה והסביבה ובני ביתם מוזמנים

אוטובוס (ללא תשלום) יצא בשעה 15:00 מתחנת הרכבת תל אביב מרכז סבידור (ארלוזורוב)
לפרטים ניתן להתקשר ליצחק טורנר,
טל: 052-311-2354 03-685-2213

ארגון יוצאי זגלמביה אבל על מות חברי
וחברות הארגון שהלכו לעולמם ושולח
תנחומים לבני המשפחה.
מי יתן ולא תדעו עוד צער

מוניה בקר בורובסקי ז"ל - בנדין

חיה גורפינקל לבית גיטלר ז"ל -
בת 102 - מבנדין

פנינה פישר לבית לוינזון - בנדין
משה לונדנר - בנדין

חנקה שלזינגר לבית וורניק - סוסנוביץ

גניה לרנר לבית זיונוץ - בנדין

גדליה ברווינק - בנדין

הרבנית דבורה פערל שפירא לבית מלכור
קושיצקי - סוסנוביץ

מנחם שפיגלמן - ווזליק

דוד אאורבך - בנדין

ליאורה פניני - סוסנוביץ

דרושים מתנדבים לתרגום מסמכים בפולנית.
לארגון יוצאי זגלמביה דרושים חברים דוברי פולנית
לתרגום מסמכים.

לפרטים נוספים:

רחל בבס: rachel.bebes@gmail.com

Dear friends of the Fraternal Order of Bendin-Sosnowicer

Last Monday our friends in Israel have made a toast for Pessach during which I announced that the board of directors of the World Zaglambie Organization had decided to make all efforts possible to build or purchase a home for the organization in Israel. A plan for carrying it out is being made under the condition of raising enough funds. I think the plan conducting business plan will be ready within two months.

The main goal of this plan is to make this house the center of commemoration of the Zaglambie Jewery, for generations to come, and a central institute for research and studies about our ancestors and their routes until second world war.

Our members in Israel would like your assistance in working out this plan which needs a lot of money. We hope we will not be disappointed.

Two years ago, the relationship between the World Zaglambie Organization and the local Zaglambie people were renewed, and we would like those relationships to go on.

The tradition of making and conducting tours to Zaglambie is being held by us for more than 30 years and we try to carry them out as combined groups with your organization in the coming years.

This year we plan a group at the end of July.

To conclude my words I wish you on behalf of our members in World Zaglambie Organization, a happy Pessach, and a good year. I would like to make a toast for our mutual relationships and for our independent Israel, the state of the Jewish people all over the world.

Dov Pnini, President
Zaglambie World Organization

תרגום נאומו של דב פניני, יו"ר הארגון, באירוע של "מסדר האחוזה של יהודי בנדן-סוסנוביץ", שהתקיים בניו-יורק, ארה"ב, ביום א', 7.4.2019:

חברי ארגון בנדן וסוסנוביץ היקרים, ביום שני האחרון חברינו בישראל התכנסו להרמת כוסית לקראת חג הפסח, במהלכה הודעתי כי הנהלת ארגון יוצאי קהילות זגלמביה בפולין החליטה לפעול להקמת בית זגלמביה בישראל. ההחלטה התקבלה תחת המגבלה של גיוס כספים שיספיקו לבצוע התכנית. חושבני שהתכנית העסקית ותכנית הביצוע תהיה מוכנה בעוד כחודשיים.

המטרה העיקרית של התכנית היא להפוך את הבית הזה למרכז הנצחה של יהדות זגלמביה למען הדורות הבאים, ומרכז מחקר ולימוד על משפחותינו שורשיהן ואורחות חייהן לפני מלחמת העולם השנייה.

חברינו בישראל מבקשים את הסיוע שלכם בהוצאת תכנית זו, הדורשת אמצעים כספיים ניכרים, אל הפועל. אנו תקווה שתטו כתף ולא נתאכזב.

לפני כשנתיים, חודשו הקשרים בין יוצאי קהילות זגלמביה בישראל ובניו יורק ואנו מעוניינים בהמשך קיומם.

לפני כשלושים שנה התחלנו בארגון קבוצות לסירים בזגלמביה ואנו מנסים להמשיך בכך בשנים הבאות, בארגון קבוצות משותפות של חברינו בישראל וחבריכם בניו יורק ובארה"ב. הקבוצה הבאה אמורה לצאת בסוף יולי השנה.

לסיכום דברי, אני מאחל לכם, בשם חברינו בארגון יוצאי קהילות זגלמביה בישראל, פסח שמח ושנה טובה, אני מבקש להרים כוסית למען קשרינו המשותפים וליום העצמאות למדינת ישראל, המדינה של כל יהודי העולם.

דב פניני

יו"ר ארגון קהילות זגלמביה

הנצחה ביד הזיכרון

כל המעוניין להנציח את שמות יקיריו ביד הזיכרון לקדושי זגלמביה במודיעין, אנא העבירו את השמות אל שמשון ישיבץ
טל: 052-5469-888
נא לציין הנצחה -
דוא"ל: jshimshon@gmail.com

Personal Commemoration

We remind you that in the Commemoration Valley in the Modiin Memorial Site, there are still places left for personal commemorations of family members that were perished during the Shoa. One engraved line of commemoration in black marble cost 150\$. Those who wish to commemorate their beloved ones may contact:
jshimshon@gmail.com

קפה זגלמביה

מעת לעת נפגשים בני הדור השני והשלישי למפגש רעים והרצאה הודעה על המפגש נשלחת בדוא"ל

לפרטים נוספים: רחל בבס Rachel.bebes@gmail.com

דמי חבר לשנת 2019

הפעילות הרבה של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכיסוי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 150 ש"ח. כל תרומה נוספת תתקבל בברכה. את דמי החבר ניתן לשלם:

- ישירות לחשבון הבנק: לזכות "ארגון יוצאי זגלמביה", בנק לאומי, סניף 783 הרצליה, מס' חשבון: 34600/62 לאחר התשלום יש לשלוח העתק מההעברה לפקס: 03-6771542 או למייל rachel.bebes@gmail.com על מנת שנוכל להוציא קבלה.
- באמצעות הדואר בצ'ק לפקודת ארגון יוצאי קהילות זגלמביה, ת"ד - 7799, רמת גן 5217701
אנא, שלמו את דמי החבר כדי שנוכל להמשיך בפעילות החשובה של הארגון. קיומו של הארגון תלוי בכם!

אביב לניצולי השואה

עמותת אביב לניצולי השואה נוסדה בשנת 2007 במטרה להבטיח את מיצוי זכויותיהם של ניצולי השואה בישראל. העמותה מעניקה יעוץ וליווי אישי לניצולי השואה בנושא מיצוי זכויות ללא תשלום, במטרה לסייע לניצולי השואה לקבל את הזכויות המגיעות להם על פי חוק ולהבטיח שיפור משמעותי במצבם הכלכלי. שירותי העמותה בקהילה ניתנים בחינם בתוך אמונה כי ניצולי השואה זכאים לקבל את מלוא זכויותיהם מבלי שיגבו מהם תשלום, עמלה או דמי חבר.
טלפון: 072-2424404 דוא"ל: info@avivshoa.co.il

לתרומות: ארגון יוצאי זגלמביה

בנק לאומי, סניף הרצליה מס' 783,
חשבון מס' 34600/62

Zagłębie World Organization,
23 Frishman St., Tel Aviv 63561, Israel
For Contributions: Bank Leumi of Israel,
branch No. 783,
account No. 34600/62

עיצוב והדפסה: דפוס קוניאק, ת"א **עריכה:** בת-חן בן-עמי סונין

כתובתנו: רחוב פרישמן 23, תל אביב 6356109, **מייל מנהל אתר האינטרנט:** admin@zeglembie.org
שומרים על קשר: עדכונים אתר - www.zeglembie.org, **ובפייסבוק** - "דור שני ושלישי ליוצאי זגלמביה"

